

Utrikesutskottets betänkande

1983/84:2

om godkännande av ändringar i den nordiska samarbetsöverenskommelsen (Helsingforsavtalet) (prop. 1983/84:24)

Propositionen

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner en överenskommelse om ändring av 1962 års nordiska samarbetsöverenskommelse, det s. k. Helsingforsavtalet. Överenskommelsen syftar till att stärka Färöarnas, Grönlands och Ålands ställning i det nordiska samarbetet. Ändringarna innebär bl. a. att Nordiska rådets medlemsantal ökas.

Nordiska rådet är enligt Helsingforsavtalet samarbetsorgan för de nordiska ländernas parlament och regeringar. Dess uppgift är att ta initiativ och ge råd i frågor som avser samverkan mellan länderna. Det sker genom rekommendationer till ministerrådet eller regeringarna.

Rådet består av 78 valda medlemmar samt av regeringsrepresentanter och representanter för Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse.

De valda medlemmarna utses på följande sätt. Danmarks folketing väljer inom sig 16, Finlands riksdag 17, Islands allting 6, Norges storting 18 och Sveriges riksdag 18 medlemmar i rådet. Vidare väljer Färöarnas lagting två och Ålands landsting en medlem i rådet. Dessutom väljer vart och ett av dessa organ motsvarande antal suppleanter.

Regeringsrepresentanterna utses inom de nordiska regeringarna till det antal som dessa önskar. Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse utser vardera en representant bland sina medlemmar. Representanterna saknar rösträtt i rådet.

Danmarks rikes delegation vid Nordiska rådets session består dels av de medlemmar som har valts av folketinget och lagtinget, dels av de representanter som har utsetts av regeringen och landsstyret. Finlands delegation består dels av de medlemmar som har valts av riksdagen och landstinget, dels av de representanter som har utsetts av regeringen och landskapsstyrelsen. För ettvarrt av de övriga länderna består delegationen av de medlemmar som har valts av folkrepresentationen och av de representanter som har utsetts av regeringarna.

Vid Nordiska rådets 28:e session år 1980 i Reykjavik beslöts att ett danskt regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i rådet jämte ett medlemsförslag om självständig färöisk representation skulle behandlas i rådets juridiska utskott. I en skrivelse den 5 september 1980 till rådets presidium föreslog utskottet att frågan om Färöarnas och Grönlands samt även Ålands representation skulle utredas särskilt. Vid ett möte mellan

presidiet och de nordiska ländernas statsministrar den 27 november 1980 träffades överenskommelse om att ge en särskild kommitté i uppdrag att utreda hur Färöarna, Grönland och Åland skulle kunna ges en tillfredsställande representation i Nordiska rådet.

I september 1982 avlämnade kommittén, vanligen benämnd Petrikommittén, sitt betänkande (NU 1982:6) Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet.

Frågan behandlades här efter av Nordiska rådets juridiska utskott, som avgav ett betänkande över förslagen den 18 januari 1983. Vid sin 31:a session i Oslo den 23 februari 1983 antog Nordiska rådet fem rekommendationer (nr 5-9/1983), på grundval av förslagen i utskottsbetänkandet. I rekommendationerna hemställs att regeringarna i de nordiska länderna genomför vissa ändringar i 1962 års nordiska samarbetsöverenskommelse, det s. k. Helsingforsavtalet, i allt väsentligt grundade på Petrikommitténs förslag.

Inom de nordiska samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté utarbetades här efter ett förslag till överenskommelse om ändring av Helsingforsavtalet i syfte att efterkomma Nordiska rådets rekommendationer. Förslaget, som helt överensstämmer med rådets rekommendationer, överlämnades till Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna). Överenskommelsen, som skall ratificeras, godkändes och undertecknades av samtliga nordiska länder vid ett möte i Reykjavik den 15 juni 1983. Den träder i kraft 30 dagar efter det att den har ratificerats av samtliga nordiska stater. Den har upprättats på de fem nordiska språken och texterna har samma giltighet. Den svenska texten av överenskommelsen är fogad som bilaga till propositionen.

Kommitténs förslag innebar att de fyra stora nordiska länderna utser samma antal parlamentariska representanter. En ökning av den danska och finska representationen borde därför åtföljas av en ökning av de isländska, norska och svenska representationerna. Kommittén förordade mot denna bakgrund att Danmark, Finland, Norge och Sverige får välja 20 medlemmar och Island sju medlemmar i rådet. Den föreslagna lösningen innebär att Danmarks folketing väljer 16 medlemmar, Finlands riksdag 18 medlemmar och parlamenten i resp. Färöarna, Grönland och Åland vardera två medlemmar i rådet.

F. n. utser Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse värdera en "regeringsrepresentant" att ingå i rådet. Kommittén ansåg att Färöarna, Grönland och Åland själva bör kunna bestämma det antal "regeringsrepresentanter" som de önskar skall ingå i rådet.

Petrikommittén föreslog vidare att Färöarnas och Grönlands landsstyren liksom Ålands landskapsstyrelse skall få rätt att väcka förslag i Nordiska rådet. Likaså förordade kommittén att företrädare för Färöarna, Grönland och Åland skall ges vissa möjligheter att delta i arbetet i rådets utskott. Detta förslag, som i huvudsak innebär en formalisering av nu gällande ordning, föranleder inte någon ändring i Helsingforsavtalet.

Vad angår arbetet inom ministerrådet och ämbetsmannakommittéerna

ansåg Petrikommittén att den rätt som i ett ministerrådsbeslut år 1976 medgavs representanter för Färöarnas och i fortsättningen även Grönlands landsstyren samt Ålands landskapsstyrelse att delta i detta arbete borde formaliseras genom uttryckliga regler i bl. a. Helsingforsavtalet. Samtidigt fann kommitténs majoritet att Färöarna, Grönland och Åland inte borde ges någon i Helsingforsavtalet uttalad beslutanderätt i ministerrådet. Däremot borde enligt kommittén tillskapas en anslutningsrätt som innebär att beslut av ministerrådet är bindande för Färöarna, Grönland och Åland i den mån de ansluter sig till beslutet i enlighet med självstyrelseordningarna. En sådan rätt borde utformas så att den ger möjlighet till anslutning såväl direkt i samband med att ministerrådet fattar sitt beslut som i efterhand.

Utskottet

Utskottet konstaterar att ändringarna har vunnit anslutning i alla de fem nordiska länderna liksom på Färöarna, Grönland och Åland. De har antagits vid Nordiska rådets 31:a session i Oslo år 1983 och godkänts av Nordiska ministerrådet.

Utskottet finner att ändringarna på ett balanserat sätt återspeglar den särskilda ställning som Färöarna, Grönland och Åland intar inom sin nationstillhörighet och viljan att respektera denna särskilda ställning i det nordiska samarbetet.

Ändringarna skapar förutsättningar för ett aktivare deltagande i det nordiska samarbetet från Färöarnas, Grönlands och Ålands sida, vilket bidrar till att öka kunskaperna om och samhörigheten med dessa områden i Norden. Därmed breddas och fördjupas också det nordiska samarbetet i sin helhet.

Utskottet förordar att Sverige ratificerar överenskommelsen om ändring av Helsingforsavtalet.

Utskottet hemställer

att riksdagen godkänner överenskommelsen den 15 juni 1983 om
ändring av samarbetsöverenskommelsen den 23 mars 1962
mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Stockholm den 10 november 1983

På utrikesutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Sture Palm (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Jan Bergqvist (s), Axel Andersson (s), Sten Sture Paterson (m), Ivar Virgin (m), Runc Ångström (fp), Bertil Måbrink (vpk), Maj Britt Theorin (s), Inger Koch (m) och Gunnar Ström (s).

